

Taalbeleid

Kindcentrum De Binck

Laatst aangepast: november 2024

Taal wikkelt zich rond, in, door en tussen alles wat wij, leraren en leerlingen, in de klas doen.

(Ritchhart 2002: 141)

Alle IB-beleidsstukken zijn geschreven om alle leden van onze leergemeenschap een duidelijk beeld te geven van de filosofie, waarden en dagelijks handelen van het kindcentrum. Het taalbeleid is bedoeld om een overzicht en richtlijnen te bieden voor het leren van taal. Het moet gelezen worden in samenhang met de andere IB-beleidsstukken zoals het assessment beleid en het beleid voor inclusief onderwijs. Het taalbeleid moet gezien worden als een alomvattend kader dat ontworpen is om een positieve cultuur, die diversiteit erkent en viert, te bevorderen.

Als startend kindcentrum is het belangrijk dat er binnen alle stamgroepen een duidelijke basis is van kinderen die Nederlands spreken. Een duidelijke basis is wanneer er genoeg kinderen zijn die voldoende Nederlands spreken, zodat kinderen die dit nog niet voldoende kunnen hier zich aan optrekken. Zo kunnen we ervoor zorgen dat we anderstalige kinderen kunnen ontvangen en dat zij dan binnen ons kindcentrum goed Nederlands kunnen leren spreken. Tijdens het inschrijvingsproces wordt er samen met ouders gekeken naar het taal profiel van de leerling om een goede inschatting te maken of het kindcentrum de juiste plek is voor het kind.

Onze filosofie

“Taal is een middel om culturele identiteit te bevestigen en uit te drukken en om internationaal bewustzijn te ontwikkelen” (IBPYP, 2018). Daarnaast is taal het belangrijkste verbindende element in het curriculum. Op KC De Binck geloven we dat alle medewerkers verantwoordelijk zijn voor het ontwikkelen van taal en erkennen we dat het leren van taal een ontwikkelingsproces is. Het is van fundamenteel belang dat kinderen effectief kunnen communiceren zodat we de missie van het kindcentrum kunnen realiseren; een plek zijn waar kinderen met elkaar vaardigheden en houdingen leren om in hun eigen tempo te groeien en te ontwikkelen richting hun toekomst. Zodat ieder kind gedijt en kan bijdragen aan een mooiere wereld.

Het IB-leerprofiel vertegenwoordigt een breed scala aan menselijke capaciteiten en verantwoordelijkheden. Het omvat zowel intellectuele als sociaal-emotionele groei. Het ontwikkelen en demonstreren van de kenmerken van dit leerprofiel biedt een belangrijke basis voor internationale bewustzijn.

Naast andere eigenschappen streven alle IB-leerlingen ernaar om communicatief te zijn: zichzelf zelfverzekerd en creatief uit te drukken in meer dan één taal en op vele manieren.

Daarom streven we in het kindcentrum ernaar om kinderen meerdere, authentieke leermogelijkheden te bieden om:

- taal te leren
- over taal te leren
- door middel van taal te leren

KC De Binck onderkent dat meertaligheid leerlingen en de leergemeenschap op verschillende manieren ten goede komt.

Richtlijnen

We erkennen dat, aangezien taal centraal staat bij het leren, alle medewerkers in de praktijk 'leraar taal' zijn met verantwoordelijkheden bij het faciliteren van communicatie.	Het leren van taal omvat de ontwikkeling van thuis- en familietalen, de talen van de school, aanvullende talen en geletterdheid.	Taal is een middel om culturele identiteit te bevestigen en uit te drukken en om internationaal bewustzijn te ontwikkelen. Daarom is het belangrijk een aanvullende taal te leren.
We bieden kinderen meerdere, authentieke mogelijkheden om taal te leren, over taal te leren en door middel van taal te leren.	Meertaligheid komt leerlingen en de leergemeenschap op verschillende manieren ten goede.	Het taalprofiel is een hulpmiddel dat het complexe taalprofiel van een kind omschrijft. Het profiel wordt meegenomen in het volgen, documenteren, meten en rapporteren van het leren.
Medewerkers ondersteunen het leerproces bijvoorbeeld door middel van aanwijzingen, vragen, handelen en taal aan elkaar te koppelen, 'translanguaging' en het gebruik van de thuistaal.	Medewerkers ondersteunen kinderen met het gebruiken en maken van teksten gecreëerd in verschillende modi ('multi-literate' zijn).	Medewerkers ondersteunen taalontwikkeling door 'translanguaging', een proces waarbij kinderen gebruikmaken van bekende talen om hun leerproces te ondersteunen.

Verbanden met de IB-filosofie

De IB 'standards and practices' vormen de basisprincipes die het leren centraal te stellen in de het kindcentrum door:

- het bevorderen van een dynamische schoolcultuur gericht op een inclusieve leergemeenschap

- het creëren van leerervaringen voor kinderen van de hoogst mogelijke kwaliteit

De 'standards en practices' die relevant zijn voor taal staan vermeld in de bijlage aan het einde van dit document.

Het faciliteren van communicatie

We erkennen de rol van taal bij het cultiveren van intercultureel en internationaal bewustzijn. Op KC De Binck zijn alle medewerkers 'leraar taal', aangezien al het leren plaatsvindt door middel van taal. Onze pedagogische benadering van het leren van taal heeft tot doel:

- open en inclusief te zijn
- de identiteit en autonomie van elk kind te bevestigen
- kritisch denken te bevorderen.

Nederlands is de primaire instructietaal is op KC De Binck. We streven ernaar om zinvolle mogelijkheden te bieden voor integratie in de thuistaal voor die kinderen die thuis andere talen spreken dan Nederlands. We zien een diversiteit van talen als een voorrecht en stimuleren kinderen om hun thuis of familietalen op het kindcentrum te gebruiken. We moedigen ouders aan om met hun kinderen in hun eigen taal (of talen) te praten, lezen en schrijven.

Taalontwikkeling

De ontwikkeling van taal is fundamenteel voor de instinctieve menselijke behoefte om te communiceren. Het leren van taal omvat de ontwikkeling van de thuis- en familietalen, de taal van de school, aanvullende talen en de ontwikkeling van geletterdheid. Dit is een integraal onderdeel van het verkennen en behouden van cognitieve en persoonlijke ontwikkeling en culturele identiteit.

Uit 'Taal' IB PYP, 2018.

Leren is een proces van het ontwikkelen van kennis, conceptueel begrip, vaardigheden en houdingen. We weten dat de taalontwikkeling van kinderen het beste gediend is als ze de kans krijgen om deel te nemen aan het leren van taal op meerdere manieren binnen authentieke, betekenisvolle contexten. Dit wordt mogelijk gemaakt door het gebruik van een verscheidenheid aan fysieke en virtuele bronnen (bijvoorbeeld literatuur, drama, het schrijven van verhalen, technologie en conversaties). Kinderen leren zo zowel de functionaliteit als de esthetiek van taal te waarderen (bijvoorbeeld door het gebruik van gedichten en door zelf met passie over taal te praten) en leren nadenken over het gebruik ervan in transdisciplinaire en vakspecifieke contexten. Medewerkers ondersteunen het leerproces door middel van aanwijzingen, vragen, illustraties, 'translanguaging' en het gebruik van de thuistaal. Andere voorbeelden zijn:

- technologische hulpmiddelen

- grafieken en illustraties
- voordoen
- werken in kleine groepen
- inhoud in kleine stukken opbreken
- hardop denken
- woordenschat gestructureerd aanbieden

Ons taalonderwijs bestaat uit het leren van taal, leren door taal en leren over taal.

Taal leren	Door middel van taal leren	Over taal leren
• Receptief (luisteren, lezen) en productief (spreken, schrijven) • Interpersoonlijke communicatievaardigheden • Geletterdheid en taal als kunst	• Cognitieve academische taalvaardigheid	• Literatuur analyseren • Kritische geletterdheid

Uit: *Language and learning in IB programmes' IB, 2011.*

Kinderen leren zelfverzekerd en creatief te communiceren. Door middel van taal kunnen kinderen:

- hun identiteit uitdrukken
- internationaal bewustzijn ontwikkelen
- geletterdheid ontwikkelen
- effectief onderzoek doen
- communiceren.

Het kindcentrum werkt aan de doelen rondom taal zoals die voorgeschreven zijn door de Nederlandse overheid. In domein 1 en 2 wordt taal op een onderzoekende wijze aangeboden. Door symbolisch onderzoek leren de leerlingen de boodschap van geschreven en gesproken woorden en andere symbolische 'talen' zoals tekenen met stift of het werken met klei of draad. Er wordt een rijke taalomgeving gecreëerd waarbij wordt gekeken naar de kracht van materialen. Er wordt met name open materiaal gebruikt wat veel ruimte overlaat voor de invulling van de kinderen. Daarnaast speelt de medewerker veel mee in het spel van de leerlingen en wordt op die manier gewerkt aan de woordenschat en de taalontwikkeling van het jonge kind. Er is aandacht voor aan elkaar gerelateerde vaardigheden zoals spreken, luisteren, lezen en schrijven.

Vanaf domein 3 bouwen we de woordenschat, lezen, spellen en schrijven op met het werken volgens de methodiek: 'Focus op Begrip'. We vinden dat deze methodiek goed aansluit bij onderzoekend en transdisciplinair leren. De basisprincipes van FOCUS zijn:

- Lees- en taalbegrip zijn afhankelijk van kennis en ervaring
- Tekstkwaliteit is bepalend voor taal- en kennisontwikkeling
- Begrijpend lezen ontwikkel je boek voor boek
- Begrijpend lezen ontwikkel je binnen thematisch wereldoriëntatie onderwijs
- Dagelijks tijd voor (voor)lezen en doorlezen op school

Op kindcentrum de Binck betekent dit concreet:

- Het taalonderwijs is zoveel mogelijk gekoppeld aan de onderzoek unit vanuit het IB PYP.
- In ieder domein wordt voldoende tijd besteed aan taal, dit is terug te zien in het rooster. In het rooster wordt dit weergegeven als een onderzoeksvraag.
- Iedere dag wordt er minimaal 20 minuten voorgelezen, dit staat gepland in het rooster.
- Iedere dag lezen de kinderen minimaal 20 minuten vrij, uit een zelfgekozen boek vanuit de schoolbibliotheek. Kinderen weten waar zij het juiste boek moet vinden, of wie zij aan kunnen spreken om het juiste boek te vinden. De KC-bibliotheek voldoet aan de eisen van het IB-beleid.
- Vanaf domein 4 worden wekelijks rijke teksten gelezen en besproken die aansluiten bij het onderzoek van de unit.
- Minimaal 1 keer per week wordt er na het (voor)lezen gebruik gemaakt van de werkvorm Denken, Schrijven, Uitwisselen (DSU).
- Spelling wordt aangeboden aan de hand van de woorden uit de rijke teksten
- Vanaf domein 4 expliciet gewerkt aan werkwoordspelling en grammatica (leren over taal).
- De aanpak van woordenschat, lezen, spellen en schrijven wordt vastgelegd in kwaliteitskaarten en jaarlijks besproken/geëvalueerd tijdens de taalvergaderingen.
- De medewerkers volgen, documenteren en meten door middel van Bordfolio de ontwikkeling van de kinderen en passen indien nodig het aanbod aan. Minstens twee keer per jaar bespreken kinderen, medewerkers en ouders de voortgang van het leren en worden er nieuwe doelen opgesteld. Hierbij nemen zij het taalprofiel van het kind mede ter overweging.

Meertaligheid

We erkennen meertaligheid als een feit, een recht en een hulpmiddel om te leren. Naast de cognitieve voordelen, waaronder verbeterde focus en probleemoplossende denkvermogen, heeft onderzoek aangetoond dat kinderen die meertalig zijn ook een grotere capaciteit hebben om na te denken, te praten en te analyseren over hoe talen werken.

We erkennen dat taal een integraal onderdeel is van identiteit, en dat iemands thuis en familietalen fundamenteel de relatie vormen die iemand heeft met de wereld en hoe degene zich over die wereld voelt. We streven er daarom naar om:

- een leeromgeving te creëren die diversiteit van cultuur, perspectieven en talen verwelkomt, waardeert en omarmt
- een omgeving te creëren waarin kinderen hun thuis- en familietaal (of talen) met trots gebruiken
- contacten met ouders te onderhouden om inzicht te krijgen in hoe het beste kan worden samengewerkt om gedeelde doelen te bereiken.

Bij het leren van een nieuwe/andere taal speelt de thuis of familietaal een belangrijke rol en maakt het kind gebruik van de talige kennis die hij/zij reeds verworven heeft. Een belangrijk uitgangspunt hierbij is het verschil tussen taal specifieke kenmerken en onderliggende taalvaardigheid (die taal overschrijdend werkt). Cummins (1981) stelt dit voor als een ijsberg: boven water lijken er verschillende ijsbergen te zijn, maar onder water blijkt dat deze eigenlijk dezelfde ijsberg zijn. Onder water is het 'onderliggende taalsysteem' (Cummins, 1981).

Mensen die al een taal kunnen spreken, zullen heel wat attitudes, kennis, vaardigheden van de geleerde taal kunnen inzetten bij het leren van een nieuwe taal. Wie een nieuwe taal leert die sterk aanleunt bij een taal die hij al kent, zal vaak een 'vliegende start' kunnen nemen en op allerlei gebieden (woordenschat, klanken, grammaticaregels, spelling) kennis en vaardigheden uit de gekende taal naar de nieuwe taal kunnen overdragen. Ook als de talen wat verder uit elkaar liggen, is er 'positieve transfer' mogelijk: wie bijvoorbeeld in de ene taal leert lezen en met allerlei teksten leert omgaan, zal heel wat inzichten in leesprocessen, tekstsoorten en lees strategieën kunnen overdragen naar het begrijpend lezen in een nieuwe taal.

Kennis over taal (metacognitie) kan een bijdrage leveren aan het verwerven van een (nieuwe) taal. Door leerlingen bewust te maken van bepaalde overeenkomsten en verschillen in talen, kunnen ze een beter beeld vormen van hoe een (andere) taal is opgebouwd. Ook voor leerkrachten kan het handig zijn om zich bewust te zijn van bepaalde verschillen tussen talen, zodat ze begrijpen waarom leerlingen bepaalde fouten maken (bijvoorbeeld het onderscheid tussen hij/zij of het 'overslaan' van het lidwoord).

Integratie van de thuis en familietalen

Medewerkers kunnen de thuis- en familietalen van kinderen gebruiken om:

- de waardering van de identiteit van het kind te laten zien
- betekenisvol leren te verbeteren
- kinderen in staat stellen hun volledige potentieel te realiseren
- kinderen helpen toegang te krijgen tot hun voorkennis en conceptuele verbanden te leggen.

Kinderen die hun eigen taal binnen de leeromgeving zien en horen, en die worden aangemoedigd om actief verbanden te leggen met hun eerdere taalervaringen, maken sneller verbinding met de gemeenschap en hun eigen leerproces. (Cummins, 2000). We weten dat het rekening houden met de taalprofielen van kinderen in onze planning een positieve invloed heeft op hun taalontwikkeling. Medewerkers interviewen ouders om inzicht te krijgen in de taalvaardigheden van een kind in thuis- en/of familietalen. Een andere manier waarop medewerkers taalontwikkeling ondersteunen, is door 'translanguaging', een proces waarbij leerlingen gebruikmaken van bekende talen om hun leerproces te ondersteunen. Er wordt ruimte gegeven aan de verschillende talen van tweetalige kinderen. Dit is niet een methode of didactiek, maar een houding tegenover de aanwezigheid en het gebruik van andere talen dan het Nederlands in het kindcentrum. Tijdens (onderzoeks)activiteiten wordt er bewust stil gestaan bij de verschillende talen die er in het domein gesproken worden. Er wordt gekeken naar besproken woorden en concepten en wat deze woorden zijn in hun thuis- en/of familietaal. Hoe klinken deze woorden, hoe zien deze eruit. Wat zijn overeenkomsten en wat zijn de verschillen. Dit wordt ook zichtbaar gemaakt in het domein. Daarnaast mogen en kunnen kinderen op bepaalde momenten ook communiceren in hun thuis en of familietaal. Kinderen die dezelfde taal spreken kunnen ook met elkaar spelen, ontdekken en maken.

Een andere taal leren

Het IB PYP vereist dat het kindcentrum voorzieningen creëert voor het leren van een extra taal, naast de instructie taal en aandacht voor de thuis en familietalen. De instructietaal is Nederlands, zoals voorgeschreven in de Wet op het primair onderwijs (WPO, geldend vanaf 1-2-2018). Artikel 9, sub 13: *Het onderwijs wordt gegeven in het Nederlands. Daar waar naast de Nederlandse taal, de Friese taal of een streektaal in levend gebruik is, kan de Friese taal of de streektaal mede als voertaal bij het onderwijs worden gebruikt. Voor de opvang in en de aansluiting bij het Nederlandse onderwijs van leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond kan de taal van het land van oorsprong mede als voertaal bij het onderwijs worden gebruikt, overeenkomstig een door het bevoegd gezag vastgestelde gedragscode.*

Vanuit de Wet op het Primair Onderwijs is Engels een verplicht onderdeel van het curriculum. Engels is een kerndoel voor groep 7 en 8 en dus verplicht voor deze groepen. Artikel 9, sub 1: *Het onderwijs omvat, waar mogelijk in samenhang: a. zintuiglijke en lichamelijke oefening; b. Nederlandse taal; c. rekenen en wiskunde; d. Engelse taal; e. enkele kennisgebieden; f. expressie-activiteiten; g. bevordering van sociale redzaamheid, waaronder gedrag in het verkeer; h. bevordering van gezond gedrag.*

Dit betekent concreet:

Engels wordt minimaal 1 keer per week, per domein, aangeboden. Dit kan op verschillende momenten en manieren: tijdens het samenkomen, het voorlezen, presenteren, tijdens het onderzoek. Er wordt gekeken naar wanneer dit het meest passend is in de week. De bedoeling is dat deze momenten zo authentiek mogelijk passend zijn bij de unit. In Bordfolio is terug te zien wat kinderen kunnen/durven lezen, spreken, luisteren en schrijven. De medewerkers monitoren en documenteren het niveau van de kinderen naar aanleiding van gesprekken tussen de kinderen. Daarbij willen we de kinderen onderdompelen in de taal, de lat ligt hoog, maar ieder kind kan instappen op eigen niveau. Er wordt gebruik gemaakt van Engelse bronnen. Deze zijn passend en authentiek. Ook maken medewerkers gebruik van translanguaging. Translanguaging is een beredeneerde manier van ruimte geven aan talen in klassen met tweetalige leerlingen. Bijvoorbeeld door leerlingen toe te staan om in hun eigen taal te spreken bij het werken aan opdrachten. Dit betekent dat er gebruik gemaakt wordt van andere talen tijdens activiteiten die niet per se rondom Engels plaatsvinden.

Een aantal ideeën/voorbeelden zijn:

- Tijdens samenkomen: groeten, zingen, activiteiten, ochtendboodschap
- Brief schrijven in het Engels
- Video bellen met een native speaker
- Voorlezen
- Onderzoeksvragen
- Engelse boeken in de bibliotheek
- Engelse expert uitnodigen
- Taal/reken spelletjes in het Engels
- Instructiefilmpjes in het Engels
- Spelletjes in het Engels
- Liedjes in het Engels
- Muziek in het Engels
- Beweeglessen met Engelse termen
- Jezelf als expert kleden, in een rol kruipen

Het leren van de Nederlandse taal

Niet ieder kind op kindcentrum de Binck heeft Nederlands als thuistaal. De thuistaal maakt deel uit van de identiteit van een kind en krijgt daarom op verschillende manieren een plek in het kindcentrum.

Het verwerven van een nieuwe taal (in dit geval Nederlands) bestaat uit verschillende onderdelen: spreken, schrijven, luisteren, woorden verwerven. Veel van deze onderdelen hebben een plek in ons rijke taalaanbod en onze Focusaanpak.

Bij de huidige populatie is op dit moment gekozen om het rijke dagelijkse taalaanbod te verrijken met woordenschatonderwijs voor de NT2 leerlingen. Wij zullen jaarlijks blijven onderzoeken of dit voldoende is.

Aanpak

Het verwerven van een nieuwe taal (in dit geval het Nederlands) bevat vele onderdelen: spreken, luisteren, verstaan, begrijpen, schrijven, lezen, uitspraak, woordenschat en grammatica.

Onderdelen die op ons kindcentrum de hele dag geoefend worden: tijdens het samenkomen, tijdens de rijke taal die we inzetten vanuit de aanpak van Focus op begrip, tijdens het onderzoek in de unit, tijdens de spelletjes, de instructies, het voorlezen en vooral tijdens het samen spelen en werken. Zo creëren wij met elkaar een rijke taalomgeving waarin kinderen zich de Nederlandse taal snel eigen kunnen maken.

Hiernaast willen wij voor kinderen die geen of onvoldoende Nederlands beheersen, de woordenwoordenschat gestructureerd uitbreiden.

Het belang van woordenschat

Eigenlijk zijn mensen de hele dag bezig met woorden. Steeds als er gepraat wordt, moeten kinderen een enorme hoeveelheid woordkennis inzetten. Werken aan woordenschat is werken aan een goede communicatie; het helpt elkaar beter te begrijpen en informatie met elkaar te delen.

Woorden hebben niet een enkelvoudige betekenis. Een woord staat voor een begrip of een concept: een bundel van betekenisaspecten. Op verschillende momenten moet je verschillende betekenisaspecten kunnen toekennen aan dat ene simpele woord. Uitbreiding van woordenschat is uitbreiding van kennis.

Kinderen moeten al de woorden die ze de hele dag tegenkomen goed kunnen begrijpen, onthouden en inzetten. Hierbij geldt: begrijpen gaat voor gebruiken. Eerst passief begrijpen, voordat je woorden ook actief kan inzetten.

Op ons kindcentrum is woordenschatuitbreiding niet geïsoleerd. Het loopt als een rode draad door de verschillende vakgebieden heen. Door het inzetten van rijke taal (bijvoorbeeld via Focus op begrip, voorlezen, de onderzoeksunit). Voor kinderen die nog niet eerder met de Nederlandse taal in aanraking zijn geweest, is dit niet (altijd) voldoende. Voor hen is iets extra's nodig in het aanbod.

Hoe leren kinderen woorden

Het is goed om iets te weten over hoe kinderen in hun moedertaal woorden leren
Dit gebeurt niet ineens.

- In de eerste instantie gaat het om het koppelen van de klankvorm (label) aan een ding of gebeurtenis: Object: :s-g-e-p, is een speeltje in de zandbak: *labelen*
- Vervolgens leert het kind het woord geleidelijk in verschillende situaties gebruiken: schep is niet alleen dat kleine roze ding in de zandbak, maar ook dat grote grijze ding, er zijn verschillende. Het kind leert dat er verschillende voorwerpen zijn waarop het label "schep" van toepassing is. Het concept schep breidt zich steeds meer uit: *categoriseren*.
- Daarnaast leert het kind dat bepaalde woorden bij elkaar horen. Het woord schep wordt niet als los onderdeel opgeslagen, maar in een netwerk, er lopen verbindingen tussen woorden die woorden aan elkaar koppelen: schep, zand, emmertje, spelen: *netwerkopbouw*.
- Zijn de nieuwe woorden aangeleerd, dan moet het kind oefenen in het gebruik van woorden: snel woorden opzoeken en terugvinden, zodat je ze kan gebruiken. Hoe vaker dat gebeurt, hoe makkelijker het gaat.

Hierbij zie je een relatie tussen woordenschatopbouw en kennisverwerving. Dit gebeurt in domein 3,4,5 tijdens het spellings- en taalaanbod voor de hele groep. Kinderen selecteren lastige woorden uit de geselecteerde teksten, deze woorden worden wekelijks besproken op spelling en betekenis.

In domein 2 gebeurt dit bijvoorbeeld via demonstratiespel of verteltafel.

Woordenschat is dus niet iets dat extra gebeurt, maar dagelijks voor de hele groep en in ons onderwijs verweven zit.

Kinderen die ons kindcentrum binnenkomen en nog geen Nederlands spreken, willen met gebruik van deze kennis, helpen zich sneller de Nederlandse taal eigen te maken.

Hoe moet je woorden selecteren?

Woorden kunnen in willekeurige volgorde worden geleerd, een vaste opbouw is niet noodzakelijk. Kijk gewoon welke woorden eerst nodig zijn. Begin met veel voorkomende *frequente* woorden. Kies voor woorden die *nuttig* zijn om te kennen, dus die een zekere *prioriteit* hebben. Het woord "mijter" is dus geen woord om mee te starten, ook niet als een kind binnenkomt in de sinterklaas periode. Kies daarnaast woorden die in een bepaalde *context* duidelijk naar voren komen: dus grijp je kans. Als je bezig bent met een bepaalde unit of boek, behandel dan de woorden die daarin aan bod komen. Woorden die samenhangen met vragen en verhalen van kinderen. Woorden waarvan je weet dat je ze tegen gaat komen. Woorden over het materiaal waar kinderen graag mee spelen.

In domein 4 en 5 worden teksten gelezen passend bij het lopende onderzoek. De kinderen halen hier zelf de lastige woorden uit, die vervolgens met de groep besproken worden. Omdat de woorden allemaal uit dezelfde tekst komen zijn ze vaak al geclusterd. Bij het toelichten van de

woorden kies je bewust deze geclusterde woorden, woorden zoals uitzonderlijk, bijzonder, buitengewoon vallen hier dan dus buiten.

Biedt woorden niet aan als een geïsoleerde losse eenheid, maar in een woordcluster: meerdere woorden in een logisch en zinvol verband. Zie hierover eerder hoe kinderen woorden verwerven.

Hoe start je met het aanleren van woorden aan kinderen die geen enkel Nederlands beheersen?

Soms komen kinderen binnen die pas zeer kort in Nederland verblijven en nog nauwelijks kennis hebben gemaakt met de Nederlandse taal. We willen hen graag de tijd geven om te wennen op het Kindcentrum. Kennis kunnen maken met andere kinderen en volwassenen in het domein en de ruimte en het materiaal leren kennen. Zich de routines eigen maken en samen spelen. Communiceren kan immers ook zonder taal. Daarbij respecteren wij de “stille periode” van kinderen. De periode waarin zij de nieuwe taal opnemen, zonder deze te spreken. Toch willen we ook in deze eerste periode kinderen direct een aantal praktische woorden leren. Woorden die hen kunnen helpen bij het begrijpen en het zich eigen maken van de routines. Denk aan zitten, staan, jas, ophangen tafel, stoel. Maar denk ook aan de namen van andere kinderen, domeinmedewerkers of het materiaal waar kinderen graag mee spelen. Hierbij kan gebruikt worden gemaakt van *TPR: total physical response*.

TPR is taal leren door handelen, waarmee men tracht zoveel mogelijk de wijze waarop kinderen hun moedertaal leren te benaderen; Jonge kinderen kijken en luisteren eerst voordat ze spreken.

TPR

Een aantal uitgangspunten van TPR:

- Men leert de taal al doende.
- Men gebruikt een “vriendelijke” gebiedende wijs.
- Men verwacht geen antwoord, wel reactie in de vorm van een actie.
- -Luistervaardigheid staat op de eerste plaats, pas daarna komt spreekvaardigheid
- Men respecteert de “stille periode”. Net als men bij een jong kind dat de taal leert accepteert dat het nog geen antwoord geeft in volzinnen, wordt dat geaccepteerd bij ieder die een nieuwe taal leert.
- Men combineert taal met het uitvoeren van opdrachten. Daardoor wordt tegelijkertijd een beroep gedaan op beide hersenhelften. Hierdoor gaat het leren van de taal sneller. Het geleerde blijft ook langer hangen doordat men meerdere zintuigen gebruikt.

Hoe kan dit uitgevoerd worden in de domeinen?

- Kan uitgevoerd worden met een groep, groepje of een enkel kind (kun je ook afwisselen, soms kinderen mee laten doen die meer Nederlands beheersen).
- De domeinmedewerker noemt woorden/geeft opdrachten die hij aanwijst en/of zelf ook mee uitvoert: jas, jas aandoen, jas uitdoen, ophangen.
- De kinderen doen de opdrachten te gelijker tijd mee. Hierbij hoeft niet gesproken te worden, maar het mag wel. Soms willen kinderen de woorden zelf ook hardop nazeggen. Eventuele fouten hierbij *niet verbeteren, maar correct herhalen*
- De opdrachten in gebiedende wijs hardop uitspreken
- Voor een nieuw woord/zin genoemd wordt, wordt eerst het vorige woord herhaald.
- Woorden koppelen aan een handeling.
- Dit steeds een aantal keer herhalen.
- Tempo hoog houden
- Zoveel mogelijk gebruik maken van concrete voorwerpen of afbeeldingen. Later kun je de voorwerpen uitbeelden, abstracter.
- Woorden in een cluster aanbieden: ongeveer 3 of 4: theepot, theekopje, inschenken, roeren
- Als alle woorden uit het cluster zijn aangeboden: noemt de domeinmedewerker nogmaals de woorden, maar doet zelf niet meer mee. De kinderen voeren de handeling nog wel uit. Belangrijk: hou de volgorde van de woorden/handelingen hetzelfde houden.
- Tot slot: nogmaals, maar nu ook de volgorde veranderen.
- Indien kinderen dit kennen, volgende dag het cluster uitbreiden met nieuwe woorden erin: roeren, lepeltje, suiker

In de dagelijkse planning in Miro kan worden opgenomen welke woorden aangeboden worden (aan wie).

Gestructureerd uitbreiden van de woordenschat: de viertakt

Het is mogelijk dat kinderen voldoende kennis hebben van het Nederlands om mee te draaien met de dagelijkse routines in het domein, om samen te spelen en te werken, maar toch een beperkte woordenschat hebben: te beperkt om instructies te volgen, mee te doen met het onderzoek of tot communicatie op een hoger niveau te komen. De woordenschat kan in deze gevallen gestructureerd worden uitgebreid via de viertakt (didactisch model om woorden gestructureerd aan te bieden)

Hoe werkt de viertakt?

Woorden worden hierin niet een voor een los behandeld, maar in clusters. Er zijn *vier fasen* te onderscheiden. Uit: *Met woorden in de weer, Dirkje van den Nulft en Marianne Verhallen*

1. *Voorbewerken*: De domeinmedewerker maakt de kinderen ontvankelijk voor het onderwerp en betrokken bij de context: grapje, iets onverwachts doen, een doos met iets erin verstopt om het spannend te maken, een muzikje, een gek plaatje, een bepaalde tekst, jezelf verkleden, spulletjes neerleggen etc. De domeinmedewerker zoekt naar aanhakingspunten in het netwerk van woordenschat: ervaringen of al bestaande woorden die kinderen kennen. Creëer betrokkenheid, zorg voor een pakkende start. Begin nooit met een vraag: wie weet wat dit woord betekent?

2. *Semantiseren*: de domeinmedewerker draagt de betekenis van het woord over door 3 uitjes:

-*uitbeelden*: betekenis zoveel mogelijk zichtbaar maken: voorwerp laten zien, plaat laten zien, uitbeelden of voordoen (werkwoord). Dit kan lastig zijn bij niet waarneembare woorden. Zoek daarvoor naar een situatie waarin de betekenis van het woord duidelijker naar voren komt. Creëer een context waarin de betekenis duidelijk wordt. Bijvoorbeeld "ontmoeting": speel dat je rondloopt en opeens iemand tegenkomt die je kent.

-*uitleggen*: talig uitleggen. Een korte en krachtige verbale uitleg. Noem hierbij het woord zo vaak mogelijk. Een ontmoeting is dat je iemand tegenkomt. Ik zal even een ontmoeting voordoen. Ik loop straat en ontmoet mijn vriend. Wat leuk dat ik je ontmoet. Soms is een woordenboek hierbij handig.

-*uitbreiden*: Er staat in het netwerk 1 woord centraal, maar er worden ook meerdere woorden meegenomen. Kies voor woorden die vaak samen voorkomen. Woorden die sterk met elkaar samenhangen. Bij schep is het logisch ook zand en emmer mee te nemen.

De drie uitjes verlopen niet in een vaste volgorde, maar speels door elkaar heen. Wissel het steeds af. Het semantiseren duurt maar kort.

Zorg dat er na het semantiseren iets visueel in de ruimte achterblijft dat het woord en zijn betekenis zichtbaar maakt.

In domein 2 en 3 kan dit semantiseren goed plaatsvinden via het uitspelen van een scene in een hoek of aan een (vertel)tafel, met poppen of door de domeinmedewerker zelf.

3. *Consolideren*:

Hier gaat het om het inslijpen van de woorden en de betekenissen in het geheugen: de woorden en hun betekenis inoefenen. Veel en veelzijdig, gevarieerd en speels herhalen: spelletjes, spel in de hoeken, doen alsof, uitbeelden, kimspeel, raadspel, pantomime, toneel, gedichten, elfjes, rap etc. Kinderen maken zich de woorden eigen, het haakt zo aan bij hun al bestaande woordenschat. Dus herhalen, herhalen, herhalen van het woord en de betekenissen

Dit gebeurt door de kinderen zelf, direct na het semantiseren. Zorg dat de woorden zichtbaar blijven in het domein: plaatjes, woordweb, voorwerpen, speelplan.

Consolideren kan met de hele groep, dus ook de meer taalvaardige kinderen, maar kan ook met alleen of extra met een groepje kinderen die dit nodig hebben.

4. *Controleren*: Dit is het nagaan of het woord en de betekenis zijn verworven. Daarbij gaat begrijpen voor gebruiken. Passief voor actief. Denk niet aan een toetsmoment maar meer aan; "Kan jij mij de schep even aangeven?" Het moet juist ongemerkt gaan. Vaak merk je dit in het spel of tijdens het samen onderzoeken.

Hoewel de fasen hier onder elkaar uitgewerkt staan, zullen zij in praktijk vaak in elkaar overlopen of door elkaar lopen.

Geletterdheid

De aard van geletterdheid is veranderd door ontwikkelingen in technologie, onderwijs en de werkplek. Tekst kan bestaan in een papieren modus, live-modus, elektronische modus of een combinatie hiervan (Anstey, Bull 2006). De term 'multiliterate' wordt gebruikt om een persoon te beschrijven die met succes omgaat met teksten die in verschillende vormen gebruikt en gemaakt worden. Dit biedt nieuwe kansen en uitdagingen voor kinderen om deel te nemen aan het leerproces. Door middel van teksten wordt hun begrip en kijk op de wereld en hun identiteit beïnvloed door nieuwe informatie, ideeën en mogelijkheden. Het kindcentrum zorgt ervoor dat deze bronnen diverse culturele achtergronden weerspiegelen.

Kritische geletterdheid

Kritische geletterdheid stelt kinderen in staat om actief en reflectief te zijn. Ze leren perspectieven, doelen en technieken binnen teksten identificeren. Zo kunnen kinderen vervolgens aantonen hoe een schrijver een standpunt inneemt. Kinderen leren kritische geletterdheid door verschillende leerervaringen zoals het in twijfel trekken en vergelijken van teksten, het relateren van tekst aan voorkennis en het delen van persoonlijke reacties en ervaringen.

Passend Onderwijs

In 2016 verklaarde het International Baccalaureate (Hierna: IB) het volgende: "Inclusief onderwijs is een proces dat tot doel heeft de toegang tot en betrokkenheid bij het leren voor alle studenten te vergroten door belemmeringen voor leren te identificeren en te verwijderen." Wij

onderschrijven de gedachten van inclusief onderwijs en erkennen dat kinderen zo met elkaar samenleven in een gedifferentieerde gemeenschap en leren rekening te houden met de wensen en behoeften van andere kinderen.

Als kandidaats school voor de IB Primary Years Programme (hierna PYP) heeft het kindcentrum een duidelijke pedagogische identiteit; er is een beredeneerd, gedegen aanbod met een doordachte opbouw en kaders die richting geven aan het leren en aan het inclusief onderwijs.

Het gemeenschappelijke plannen en reflecteren van de lesweek doelt op een zo gedifferentieerd mogelijk aanbod naar de leerbehoeften van de kinderen. Voor kinderen die baat hebben bij meer ondersteuning, heeft het kindcentrum een zorgcyclus opgesteld. De zorgcyclus biedt een kader om het les geven binnen de IB PYP aan alle leerlingen, ook de leerlingen die baat hebben bij leerondersteuning, vorm te geven. Het geeft daarnaast richting aan het proces wat het kindcentrum met de kinderen doorloopt. De handelingen binnen de zorgcyclus hebben allemaal als grondslag:

- omzeil zoveel moeilijkheden als mogelijk
- verwijder zoveel mogelijk barrières
- denk zoveel mogelijk in oplossingen
- leg de focus ligt op alle aspecten van de ontwikkeling van het kind
- arrangementen vieren zoveel mogelijk leersucces
- arrangementen bouwen zoveel mogelijk voort op de sterke punten van de leerling
- arrangementen bieden naast leerlingen met een ondersteuningsbehoefte ook tijd voor de professionele ontwikkeling van de medewerkers
- ouders en leerlingen worden zoveel mogelijk betrokken bij het proces.

Tijdens leerling en/of groep besprekingen wordt de effectiviteit van differentiatie strategieën en andere ondersteuningsinterventies voor kinderen met specifieke taal ondersteuning gevolgd en geëvalueerd. Samen met leerlingen wordt er maandelijks tijdens een gesprek over het leren (aan de hand van de elektronische portfolio) gereflecteerd. Twee keer per jaar komen ouders, medewerkers en leerlingen samen op leren en voortgang te bespreken.

Scholing van de medewerkers

Medewerkers van het kindcentrum hebben scholing nodig in het veld van taalonderwijs en meertaligheid. Er is een budget voor scholing zodat er naast de verplichte IB PYP workshop Making The PYP 'Implementing Agency' ook ruimte is voor scholing rondom bijvoorbeeld assessment, digitale geletterdheid, leesonderwijs en meertaligheid. Dit wordt meegenomen in de jaarlijkse planning van het kindcentrum.

Evaluatie van het taalbeleid

Het taalbeleid moet vooral gezien worden als een 'working document' dat constant voorzien kan worden van opmerkingen en suggesties. Doordat het document is opgeslagen in een online folder hebben medewerkers altijd toegang tot het document en kunnen er tijdens vergaderingen of planning bijeenkomsten opmerkingen toegevoegd worden.

In het schooljaar 2024 -2025 wordt een evaluatie cyclus voor de diverse IB PYP beleidstukken opgesteld. Het taalbeleid zal als eerste in dat jaar geëvalueerd worden omdat dit stuk om de twee jaar geëvalueerd zal worden. De PYP-coördinator is hiervoor verantwoordelijk en zal het proces tijdig in werking stellen. Dit gebeurt onder andere door het lezen van nieuw onderzoek naar taalonderwijs, taalontwikkeling en meertaligheid en het reflecteren op de vragen uit het IB-document 'Guidelines for reflection on language policy'. Tijdens het evaluatieproces worden ook andere leden van de leergemeenschap (bijvoorbeeld ouders en boven schoolse directeuren) gevraagd om mee te denken over de inhoud en effectiviteit van het taalbeleid. Het evaluatieproces richt zich daarnaast ook op de effectiviteit van het taalbeleid als een 'working document'.

Communicatie met leden van de leergemeenschap

Ouders en andere leden van de leergemeenschap worden op de hoogte gehouden van de inhoud van het taalbeleid door de inhoud van de kindcentrum gids, nieuwsbrieven en informatiebijeenkomsten.

De IB Standaarden en praktijken die relevant zijn voor het taalbeleid worden hieronder vermeld.
Cultuur

- De school implementeert, communiceert en evalueert regelmatig een taalbeleid dat intercultureel begrip helpt bevorderen door op verschillende manieren in meer dan één taal te communiceren (0301-04)
- De school implementeert en evalueert een taalbeleid dat is afgestemd op de IB-richtlijnen voor taalbeleid. (0301-04-0100)
- De school beschrijft in haar taalbeleid de manier waarop de school meertaligheid erkent als een feit, een recht en een middel om te leren. (0301-04-0200)
- De school identificeert in haar taalbeleid een verscheidenheid aan fysieke en virtuele middelen die worden gebruikt om taalontwikkeling te bevorderen. (0301-04-0300)
- De school beschrijft in haar taalbeleid duidelijk de rechten en verantwoordelijkheden van alle leden van de scholengemeenschap en wat goede praktijken zijn binnen de schoolcontext. (0301-04-0400)
  - PYP 1: De school zorgt ervoor dat leerlingen een taal leren naast de instructietaal (in ieder geval vanaf zeven jaar). (0301-04-0411)

- De school houdt rekening met internationaal bewustzijn in al haar IB-gemandateerde beleidsmaatregelen. (0301-06-0600)

Leren - Benaderingen van lesgeven

- Leraren ondersteunen de taalontwikkeling met oog voor de taalprofielen van leerlingen. (0403-05-0400)

Bibliografie

Richtlijnen voor het ontwikkelen van een schooltaalbeleid (IB, 2008)

IB Primary Years Programme: From Principles into Practice (IB, 2018)

Taal en leren in de IB-programma's (IB, september 2011)

Cummins, J. (1981). Common underlying proficiency. The Iceberg Analogy.

Assessment principles and practices—Quality assessments in a digital age (IB, 2019)

Kindcentrum Inclusie beleid